

РОЗДІЛ XI. ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.21

Євдокія Харькова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-3246-5457

DOI 10.24139/2312-5993/2025.01/412-426

МОДЕЛЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ МНЕМОТЕХНІКИ

У статті обґрунтовано наукові підходи до моделювання патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами мнемотехніки. Розглянуто основні компоненти моделі: базисний, організаційно-змістовий, діагностичний. Базовий компонент віддзеркалює суспільний запит – патріотично виховані діти старшого дошкільного віку, на реалізацію якого означено мету і завдання. Організаційно-змістовий окреслює принципи патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом мнемотехніки, змістові напрями, які відповідають виокремленим компонентам, прийоми мнемотехніки та педагогічні умови для реалізації розробленої моделі. Діагностичний охоплює критерії з їх показниками: орієнтаційний, пізнавальний, особистісний та рівні для діагностування патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку (початковий, достатній, високий). Також у моделі визначено результат її впровадження – позитивна динаміка в рівнях патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: патріотичне виховання, мнемотехніка, діти старшого дошкільного віку, розвиток, модель.

Постановка проблеми. Формування патріотизму та національної самосвідомості в дітей є одним із пріоритетних завдань сучасної системи освіти. Патріотичне виховання має на меті не лише ознайомлення їх із культурою, історією, традиціями та символами своєї країни, а й розвиток глибокого емоційного зв'язку з нею, що закладає основи громадянської відповідальності та соціальної активності. Цей процес є особливо важливим у старшому дошкільному віці, коли в дітей інтенсивно розвиваються мовлення, пам'ять, емоційна сфера та здатність усвідомлювати приналежність до певної спільноти.

Однак у практиці патріотичного виховання діти старшого дошкільного віку можуть відчувати складнощі в запам'ятовуванні та розумінні абстрактних понять, що стосуються історії, символів та культурної спадщини країни. Одним із перспективних інструментів, які можуть допомогти в подоланні цих труднощів, є мнемотехніка – система прийомів, спрямованих на полегшення запам'ятовування через використання асоціацій, образів, схем і візуальних підказок. Залучення мнемотехнічних засобів у патріотичне виховання дозволяє

адаптувати складну інформацію під потреби дітей, роблячи її доступнішою, зрозумілішою та цікавішою для засвоєння.

Аналіз актуальних досліджень засвідчив, що проблеми патріотичного виховання дітей дошкільного віку присвячені праці: Л. Косинської (виховання в дітей любові до рідного міста); С. Тесленко (національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку); Н. Борисової, І. Логвіненко, О. Тарасової, О. Христич, Л. Швайки (патріотичне виховання в закладі дошкільної освіти) та ін. Особливості застосування мнемотехніки стає предметом ширшого наукового вивчення, оскільки її потенціал у розвитку когнітивних здібностей дітей дошкільного віку високо оцінюють сучасні педагоги та психологи. Дослідники, такі як Н. Бугайчук, П. Зінченко, К. Крутій, П. Леонтьєв, О. Пічкур, А. Смирнов, Г. Чорна та ін., активно вивчають вплив мнемотехніки на розвиток пам'яті, мислення та мовлення дітей дошкільного віку. Попри значну кількість доробків, потенціал мнемотехніки в патріотичному вихованні дітей дошкільного віку потребує подальшого вивчення.

Мета статті полягає у розробці та теоретичному обґрунтуванні моделі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом мнемотехніки.

Методи дослідження. Дійсність отриманих результатів підтверджується застосуванням таких *теоретичних* методів: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, пов'язаної з проблемою дослідження, систематизація, узагальнення, структурно-функціональний аналіз, моделювання.

Виклад основного матеріалу. У сучасному інформаційному просторі спостерігається суттєвий дисбаланс між швидким розвитком високих технологій та здатністю людського мозку ефективно опрацьовувати інформацію. Основною причиною цього є недостатні навички роботи з інформацією: багато людей не вміють швидко читати, запам'ятовувати та обробляти великі обсяги даних.

Ця проблема стосується й дітей дошкільного віку, які щодня стикаються з великим потоком інформації, що потребує запам'ятовування та збереження. Перевантаження інформацією, характерне для нашого часу, має особливо значний вплив на дітей старшого дошкільного віку. Ключову роль у цьому процесі відіграє пам'ять, адже вони ще не володіють навичками читання та письма, а тому саме пам'ять стає основним інструментом для сприйняття й збереження інформації.

Психологи (Дуткевич, 2012), (Шапар, 2015) та ін. зазначають, що пам'ять – це фундаментальний механізм, який забезпечує зв'язок між минулим, теперішнім і майбутнім. Вона дозволяє зберігати та використовувати набуті знання для вирішення завдань у сучасному та майбутньому. У процесі запам'ятовування проявляються індивідуальні особливості, які впливають на ефективність утримання та відтворення інформації. Розумова активність та емоційні переживання суттєво впливають на якість засвоєння матеріалу.

У зв'язку з цим перед педагогами постає завдання пошуку способів оптимізації освітнього процесу. Потрібно впроваджувати методи та технології, які сприяють зменшенню інформаційного навантаження на дітей. Одним із таких ефективних засобів є мнемотехніка – технологія, що дозволяє полегшити процес запам'ятовування через використання асоціацій, візуалізації та символів. У контексті патріотичного виховання мнемотехніка дозволяє створювати яскраві образи, що допомагають дітям запам'ятовувати основні поняття, символи та традиції, пов'язані з Батьківщиною.

Мнемотехніка (*від грец. $\mu\eta\acute{\nu}\eta\mu\eta$ – пам'ять і $\tau\acute{\epsilon}\chi\eta\eta$ – мистецтво*) – це технологія покращення засвоєння нової інформації через свідоме утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів (Чепурний, 2017). Особливість мнемотехніки полягає у створенні асоціативних зв'язків між новою інформацією та вже відомими знаннями, що активізує когнітивні здібності дітей. Застосування мнемотехніки ґрунтується на особливостях пам'яті дітей дошкільного віку, для яких найбільш природним є наочно-образне мислення (Клименко, 2017).

Асоціативні зв'язки дозволяють формувати стійкі ментальні образи, які полегшують запам'ятовування та відтворення інформації. Цей метод стимулює різні види пам'яті – образну, словесно-логічну та емоційну. Як зазначають (Богуш, 2014), (Білаш, 2015) залучення кількох каналів сприйняття одночасно (зір, слух, дотик) підсилює ефективність мнемотехніки, роблячи її універсальним засобом у роботі з дітьми різного віку.

Ще однією важливою особливістю мнемотехніки є її інтерактивний характер (Білаш, 2015). Діти активно залучаються до створення асоціацій, що розвиває їхню уяву, креативність і здатність до абстрактного мислення. Наприклад, створення мнемотаблиць, де поєднуються текст, символи та малюнки, не лише покращує

запам'ятовування, але й сприяє розвитку дрібної моторики та навичок самостійної роботи.

Мнемотехніка також підсилює емоційний компонент навчання, що має вирішальне значення для дітей дошкільного віку. Як відзначає (Чепурний, 2017) позитивні емоції, викликані яскравими образами чи асоціаціями, значно підвищують рівень мотивації до навчання та допомагають дітям легше засвоювати матеріал.

Отже, мнемотехніка є не лише засобом полегшення процесу запам'ятовування, але й потужним інструментом для розвитку когнітивних та емоційних здібностей дітей старшого дошкільного віку. Її інтеграція в освітній процес сприяє ефективнішому засвоєнню знань і формуванню стійких патріотичних цінностей у дітей.

Щоб забезпечити ефективність використання мнемотехніки в патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку, важливо розглянути основні методи і прийоми, які формують основу цієї технології. Спираючись на дослідження (Чепурний, 2017), розглянемо прийоми («асоціативні ряди», «мнемонічні таблиці», «схеми», «аналогії», «уособлення», «небилиці», «раціональне повторення», «практичне застосування»), які допомагають адаптувати складну інформацію до особливостей сприйняття дитини, роблячи її зрозумілою, цікавою та легкою для запам'ятовування.

Моделювання є ефективним підходом до проєктування освітнього процесу, який дозволяє науково обґрунтувати структуру і зміст педагогічної діяльності. Модель (*лат. modulus – міра, зразок*) у педагогіці – це спрощене відображення реальної системи, що показує її основні елементи, їхні взаємозв'язки та закономірності функціонування (Чепурний, 2017). Вона є інструментом прогнозування, аналізу й удосконалення процесу виховання, орієнтуючи педагогів на досягнення чітко визначених цілей.

Створення моделі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку передбачає врахування специфіки цієї вікової категорії, зокрема їхнього світоглядного розвитку, здатності до засвоєння морально-етичних цінностей та емоційної чутливості. Важливим елементом моделювання є вибір засобів навчання, які максимально відповідають когнітивним можливостям дітей. Одним із таких засобів є мнемотехніка – сукупність прийомів, що полегшують запам'ятовування та структурування інформації через використання асоціацій, образів та символів.

Запропонована модель (див. рис.1) складається із трьох компонентів: базисного, організаційно-змістового, діагностичного. Під компонентами моделі розуміємо взаємопов'язані складові, які забезпечують цілісність і системність процесу виховання. Кожен компонент виконує специфічну функцію, спрямовану на досягнення визначеної мети і є невід'ємною частиною єдиної системи, яка дозволяє ефективно виховувати у дітей старшого дошкільного віку патріотичні почуття через захопливі й доступні для їхнього віку засоби мнемотехніки.

Розглянемо детальніше виокремлені компоненти моделі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом мнемотехніки.

Першим компонентом моделі схарактеризовано **базисний**, який віддзеркалює *суспільний запит* – патріотично виховані діти старшого дошкільного віку. На реалізацію цього запиту визначено *мету*, яка полягає в патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку засобом мнемотехніки.

Означена мета конкретизується через такі *завдання*:

- стимулювання інтересу дітей до культури та історії рідного краю через інтерактивну та творчу діяльність;
- забезпечення дітей базовими знаннями про рідний край та національні символи за допомогою мнемотехнічних прийомів;
- використання засобу мнемотехніки для формування позитивних емоцій та почуття любові до рідного краю.

Отож, суспільний запит, мета та завдання, які потребують реалізації та вирішення в процесі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, складають базисний компонент моделі.

Другим компонентом сформульовано – **організаційно-змістовий**. У контексті системного підходу розглядаємо його як ключову складову, що забезпечує змістовне наповнення патріотичного виховання та способи його реалізації. Цей компонент спрямований на гармонійне поєднання теоретичного матеріалу та практичної діяльності, що сприяє ефективному засвоєнню знань і формуванню стійких патріотичних почуттів у дітей. У цьому компоненті моделі представлено: принципи, зміст, форми роботи з дітьми, педагогічні умови та засоби.

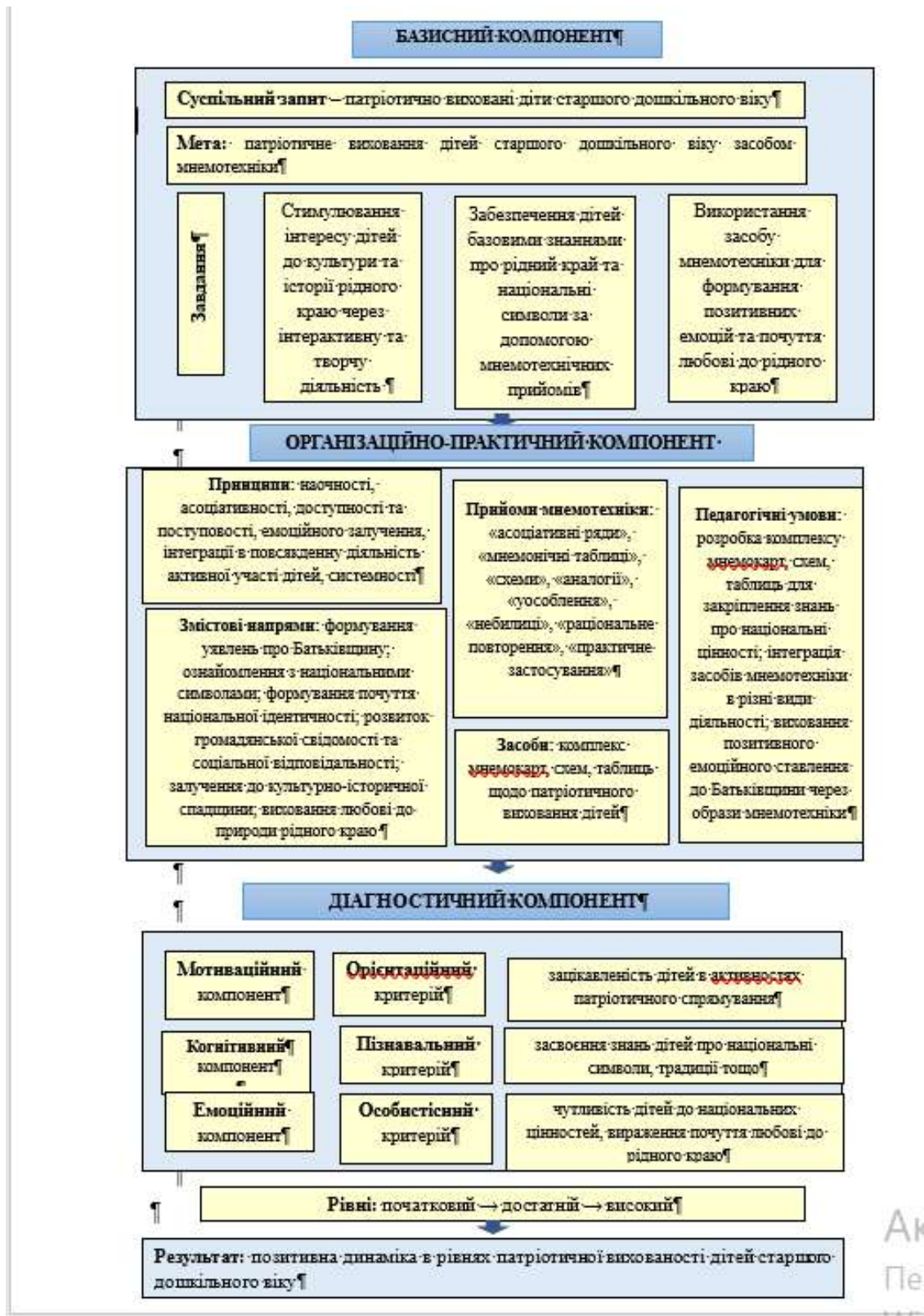

Рис. 1. Модель патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом мнемотехніки

Принцип наочності — полягає в забезпеченні візуального сприйняття інформації через використання мнемотаблиць, мнемокарт і схем для кращого засвоєння матеріалу. Наочність є основою дошкільної

освіти, оскільки діти старшого дошкільного віку найкраще сприймають інформацію через візуальні образи. У патріотичному вихованні використовуються мнемотехнічні засоби, такі як мнемотаблиці, мнемокарти і схеми, які дозволяють унаочнити абстрактні поняття. Наприклад, наочні матеріали із зображеннями національних символів (прапор, герб) або культурних традицій (вишиванка, народні свята) допомагають дітям краще зрозуміти їх зміст і значення.

Принцип асоціативності – ґрунтується на створенні образних зв'язків між новими знаннями та знайомими поняттями, що полегшує запам'ятовування. Мнемотехніка спирається на формування асоціацій, що значно полегшує запам'ятовування й відтворення інформації. У цьому процесі створюються образні зв'язки між новими поняттями та вже знайомими дітям об'єктами чи явищами. Наприклад, кольори національного прапора можна пов'язати з природними явищами: жовтий – колір пшениці, блакитний – колір неба. Такі асоціації сприяють глибшому осмисленню матеріалу.

Принцип доступності та поступовості – базується на доборі матеріалу, який відповідає віковим можливостям дітей, із поступовим ускладненням завдань. Освітній матеріал підбирається з урахуванням вікових і когнітивних можливостей дітей. Складність інформації та завдань нарощується поступово. Спочатку діти знайомляться із загальними поняттями (прапор, герб), а потім переходять до детальнішого вивчення (значення кольорів, символіки, історичних фактів). Такий підхід забезпечує успішність і легкість засвоєння знань.

Принцип емоційного залучення – полягає у викликанні позитивних емоцій і зацікавленості через ігри, творчі завдання та тематичні заходи. Емоційний компонент є ключовим для дітей дошкільного віку, тому патріотичне виховання має викликати у дітей позитивні емоції, зацікавленість і гордість. Цього досягають через ігрові методи, захопливі історії, пісні, вірші, які створюють яскраві емоційні переживання. Наприклад, святкові заходи чи спільне виготовлення національних символів сприяють формуванню патріотичних почуттів.

Принцип інтеграції в повсякденну діяльність – полягає в органічному поєднанні патріотичного виховання з повсякденними заняттями, іграми та творчістю дітей. Патріотичне виховання не має бути обмежене окремими заняттями. Воно інтегрується в різні аспекти життя дитини: ігри, творчість, прогулянки, спілкування. Наприклад, діти можуть малювати символіку під час занять із мистецтва, складати

римовані тексти про Україну на заняттях із розвитку мови, брати участь у тематичних театралізованих постановках.

Принцип активної участі дітей – полягає в забезпеченні активної залученості дітей до процесу виховання через інтерактивні методи й практичну діяльність. Діти повинні бути активними учасниками процесу, а не пасивними слухачами. Інтерактивні методи, творчі завдання, ігри та практичні вправи дають змогу дитині не лише сприймати, а й осмислювати та відтворювати засвоєний матеріал. Наприклад, створення аплікацій, розігрування сценок чи складання історій за мнемокартами.

Принцип системності – полягає в логічній послідовності, узгодженості методів і форм роботи для досягнення цілісного сприйняття патріотичних знань. Системність передбачає чітку структуру виховного процесу: логічне взаємопов'язування етапів, послідовність подання матеріалу, узгодженість методів і форм роботи. Це забезпечує цілісне засвоєння дітьми знань про культуру, історію й традиції своєї країни. Наприклад, знання про національні символи інтегруються з розповідями про історичні події чи визначні постаті, утворюючи єдину картину.

Подані принципи створюють основу для ефективного впровадження патріотичного виховання засобом мнемотехніки, сприяючи розвитку в дітей любові до Батьківщини та усвідомлення її цінності.

Наступним елементом запропонованої моделі визначено *змістові напрями*, які відображають цілісний підхід до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку: формування уявлень про Батьківщину; ознайомлення з національними символами; формування почуття національної ідентичності; розвиток громадянської свідомості та соціальної відповідальності; залучення до культурно-історичної спадщини; виховання любові до природи рідного краю.

Ще одним елементом моделі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом мнемотехніки є *прийоми мнемотехніки*, які допомагають адаптувати складну інформацію щодо патріотичного виховання до особливостей сприйняття дітей, роблячи її зрозумілою, цікавою та легкою для запам'ятовування й забезпечують практичну реалізацію поставлених завдань. Це такі прийоми: «асоціативні ряди», «мнемонічні таблиці», «схеми», «аналогії», «уособлення», «небилиці», «раціональне повторення», «практичне застосування».

Із метою практичного впровадження розробленої моделі наступним елементом організаційно-змістового компоненту виокремлено *педагогічні умови*, кожна з яких сприяє реалізації одного із компонентів. Так, нами припущено, що, в контексті вирішення проблеми, ефективними будуть такі педагогічні умови: розробка комплексу мнемотаблиць, мнемокарт і схем для закріплення знань про національні цінності; інтеграція засобів мнемотехніки в різні види діяльності; виховання позитивного емоційного ставлення до Батьківщини через образи мнемотехніки.

Зокрема, перша педагогічна умова – розробка комплексу мнемокарт, схем, таблиць для закріплення знань про національні цінності – забезпечує реалізацію мотиваційного компоненту (формування готовності брати участь у спільній діяльності, спрямованій на збереження і примноження національних цінностей (догляд за природою, участь у тематичних заходах тощо)). Означений комплекс є ще одним елементом розробленої моделі – *засоби*.

Упровадження цієї педагогічної умови передбачає створення візуально зрозумілих, емоційно привабливих матеріалів, які полегшують сприйняття інформації дітьми старшого дошкільного віку. Цей комплекс мнемотаблиць, мнемокарт і схем повинен враховувати вікові особливості дітей, бути доступним для розуміння та відповідати тематиці патріотичного виховання. Основними аспектами розробки означеного комплексу визначено:

1. Змістовність матеріалів – мнемотаблиці, мнемокарти і схеми повинні відображати ключові поняття, пов'язані з національними цінностями, такими як символіка, традиції, звичаї тощо.

2. Візуалізація через образи – використання яскравих ілюстрацій, які викликають у дітей емоційний відгук і сприяють формуванню асоціативних зв'язків (наприклад, калину як символ України можна зобразити у вигляді дерева з плодами, які уособлюють єдність поколінь).

3. Ігрова складова – введення елементів гри, як-от пазли з національною символікою чи інтерактивні таблиці, що стимулюють дітей до активної участі.

4. Індивідуальний підхід – врахування рівня підготовки та інтересів кожної дитини для забезпечення доступності матеріалу та зацікавленості.

5. Регулярність і системність – постійне використання мнемоматеріалів на заняттях, у вільній діяльності та під час тематичних заходів для закріплення знань.

Завдяки цим особливостям створюються умови для розвитку у дітей старшого дошкільного віку позитивного ставлення до патріотичних цінностей та формування емоційного зв'язку з рідною країною.

Друга педагогічна умова – **інтеграція засобів мнемотехніки в різні види діяльності** – спрямована на поглиблення знань дітей про рідний край та формування в них стійких когнітивних зв'язків, які сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Ця умова забезпечує реалізацію когнітивного компоненту патріотичного виховання, передбачаючи ознайомлення з основними фактами про Україну: її історію, природу, видатних діячів, культурну спадщину та сучасні досягнення.

Особливості впровадження цієї умови охоплюють:

1. **Інтеграцію в освітній процес.** Мнемотехніку можна використовуватися під час занять з розвитку мовлення, малювання, музичного виховання та у повсякденному житті. Наприклад, мнемотаблиці з інформацією про народні символи можна застосовувати на заняттях із мовлення, де діти вчать описувати калину чи вишиванку, розповідаючи про їх значення.

2. Використання тематичних мнемотехнічних прийомів. Застосування прийому «асоціативні ряди» сприяє зв'язуванню нової інформації з уже відомою, роблячи навчання більш доступним. Наприклад, під час ознайомлення дітей із символами України можна створити асоціативну історію про калину, яка живе у лісі й завжди тягнеться до сонця, щоб дарувати свої яскраві ягоди птахам і людям. Ця калина символізує красу і життєву силу України. Діти можуть уявити, як калина допомагає лісовим мешканцям узимку: годує голодних пташок, прикрашає білий сніг своїми яскравими гронами, символізуючи турботу і тепло. Такий образ викликає емоційний відгук і дозволяє легко запам'ятати значення цього символу.

3. **Ігрова діяльність.** Введення мнемотехнічних прийомів в ігрові форми, як-от квестів або настільних ігор, сприяє більш емоційному засвоєнню знань. Наприклад, під час гри «Відшукай на мапі» діти за допомогою мнемокарт можуть запам'ятовувати області України та їхні культурні особливості.

4. **Активізація сенсорного досвіду.** Для поглиблення знань можна залучати різні канали сприйняття: слух, зір, тактильні відчуття.

Наприклад, під час знайомства з природними багатствами рідного краю дітям пропонується схематичне зображення Карпат, яке доповнюється текстурами (імітація деревини, каменю), запахами (аромат трав чи хвої), що допомагає краще зрозуміти особливості регіону.

5. Інтеграція в проєктну діяльність. Засоби мнемотехніки можуть використовуватися в проєктній роботі, де діти вивчають певний аспект культурної спадщини та представляють результати за допомогою мнемотаблиць або схем. Наприклад, у проєкті «Український рушник» діти досліджують символіку вишиваних орнаментів та створюють власні мнемотаблиці, пояснюючи значення кольорів і форм.

6. Робота над спільними темами. Інтеграція мнемотехніки дозволяє поєднувати знання з різних напрямів у межах однієї теми. Наприклад, під час тематичного тижня «Моя Батьківщина» діти можуть використовувати мнемосхеми для вивчення рослинних символів України, створюючи асоціативні ряди для кожного символу (калина як символ краси та життєвого циклу, дуб як символ сили).

Завдяки таким підходам діти поступово знайомляться з основними фактами про рідну країну, вчать осмислювати отриману інформацію, бачити її зв'язок із сучасністю та щоденним життям. Це дозволяє сформувати в них не лише знання, а й позитивне емоційне ставлення до Батьківщини, закладаючи основу для патріотичних почуттів.

Третя педагогічна умова – виховання позитивного емоційного ставлення до Батьківщини через образи мнемотехніки – забезпечує реалізацію емоційного компоненту. Ця педагогічна умова спрямована на формування у дітей не лише знань про свою країну, а й на розвиток глибокого емоційного зв'язку з рідною землею, її культурою та історією. Важливо, щоб діти не лише дізнавались про державні символи чи народні традиції, але й відчували позитивні емоції, пов'язані з цими поняттями. Мнемотехніка в цьому випадку виконує роль не тільки навчального інструменту, а й засобу для глибокого емоційного сприйняття.

Одним із ключових аспектів цієї умови є створення образів, які допомагають дітям не просто запам'ятовувати факти, а й переживати їх емоційно. Використання образів та символів дає можливість залучити не лише когнітивну, а й емоційну сферу дитини, що значно підвищує ефективність навчання та забезпечує глибоке засвоєння інформації.

Ще одним важливим аспектом є формування емоційного ставлення до культурних традицій. Використання мнемотехніки дозволяє створити уявлення про національні свята та обряди, що сприяє закріпленню знань та почуттів. Наприклад, під час вивчення традицій святкування Великодня можна використовувати образи яєць, які діти можуть асоціювати з ідеєю відродження і нових початків. Крім того, традиційні українські обереги, рушники, вишиванки можуть бути представлені у вигляді символічних фігур, що уособлюють захист, тепло і затишок, що викликає позитивні емоції та почуття гордості за свою культурну спадщину.

Важливо, щоб ці образи були доступними для сприйняття дітей старшого дошкільного віку й викликали в них емоційний відгук. Мнемотехнічні прийоми, такі як уособлення або створення казкових образів на основі народних символів, сприяють розвитку уяви та емоційної прив'язаності до рідної країни. Зокрема, можна створити казку, в якій різні національні символи стають персонажами з власними характерними рисами, що дозволяє дітям по-новому відчувати значення цих символів і культурних традицій.

Завдяки таким методам, діти не лише запам'ятовують інформацію, але й переживають її на емоційному рівні. Вони вчаться гордитися своєю країною, шанувати її традиції, символи і культуру, що є основою для формування патріотичного ставлення. Створення позитивних емоційних зв'язків із Батьківщиною є надзвичайно важливим етапом у розвитку особистості дитини, оскільки це дозволяє не лише засвоїти знання, а й сформувати глибоке почуття належності до своєї країни.

Завершивши розгляд елементів організаційно-змістового компоненту перейдемо до розбору наповнення **діагностичного компоненту**, складовими якого означено: критерії та їх показники, рівні та результат впровадження моделі.

Підходи дослідників (Каплуновська, 2016), (Круглова, 2024) дозволили визначити такі критерії та показники патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку:

- орієнтаційний (показники – зацікавленість дітей в активностях патріотичного спрямування);
- пізнавальний (показники – засвоєння знань дітей про національні символи, традиції тощо);

– особистісний (показники – чутливість дітей до національних цінностей, вираження почуття любові до рідного краю).

Вслід за визначенням критеріїв та їх показників нами визначено три рівні для діагностування патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку (початковий, достатній, високий).

Початковий рівень патріотичної вихованості проявляється в:

1) пізнавальній інертності, відсутності інтересу до історії Батьківщини, народних традицій;

2) поверхових знаннях народної культури, народних традицій, звичаїв, історії Батьківщини, відсутності знань про національних героїв; незнання рідної мови;

3) наявності комунікативного бар'єру, напруженості у спілкуванні, відсутності прагнення брати участь у масових заходах (у народних святах, іграх тощо).

Достатній рівень характеризується:

1) нестійким інтересом до історії Батьківщини, національним героям, народним традиціям; виявленням інтересу під керівництвом вихователя, виконанням його доручень в цьому аспекті з інтересом, самостійній потребі в пізнанні народної культури виявляє слабо;

2) знанням основних традицій та звичаїв свого народу; народної культури; бажанням вивчати рідну мову, історію Батьківщини; розумінням сутності народних традицій, поняття «патріотизм»;

3) орієнтуванням в тій чи іншій ситуації; виявленням бажання дотримуватися норм етикету в родині, громадських місцях.

Високий рівень патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку характеризується:

1) стійким інтересом до національних героїв, народних традицій, потребою активної свідомої участі у житті групи;

2) знанням про традиції та звичаї свого народу, народної спадщини, знанням рідної мови; ознак, властивих високоморальної особистості; свого народу, письменників, поетів; дотриманням норм етикету в родині, в громадських місцях; в діяльності.

Останнім елементом діагностичного компоненту моделі є *результат* впровадження розробленої нами, який ми вбачаємо у позитивній динаміці в рівнях патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

Висновки. Отже, вважаємо, що запропонована модель є цілісною системою, яка здатна покращити патріотичне виховання

дітей старшого дошкільного віку засобом мнемотехніки. Відповідно до логіки дослідження, наступним кроком передбачено проведення експериментальної перевірки ефективності розробленої нами моделі.

ЛІТЕРАТУРА

- Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція». 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (*Basic component of preschool education (State standard of preschool education) new edition*). 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
- Богущ, А. (2014). Патріотичне виховання починається з доброти. *Дошкільне виховання*, 11, 4-7 (Bogush, A. (2014). Patriotic education begins with kindness. *Preschool education*, 11, 4-7).
- Білаш, О. Н. (2015). Мнемотехніка в роботі з дітьми дошкільного віку. *Дитячий садок*, 2, 12-15 (Bilash, O. N. (2015). Mnemonics in work with preschool children. *Kindergarten*, 2, 12-15).
- Дуткевич, Т. В. (2012). *Дитяча психологія: навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури (Dutkevych, T. V. (2012). *Child psychology: a textbook*. Kyiv: Center for Educational Literature).
- Епіхіна, М. А., Курило, Н. О. (2017). Формування основ патріотичного виховання у дошкільників засобами народознавства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 1 (40), 96-99 (Yepikhina, M. A., Kurylo, N. O. (2017). Formation of the foundations of patriotic education in preschoolers by means of ethnography. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: "Pedagogy. Social work"*, 1 (40), 96-99).
- Житеньова, Н. В. (2019). *Візуальні дидактичні засоби: Створення та використання в освітній практиці: навчально-методичний посібник*. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Zhyt'en'ova, N. V. (2019). *Visual didactic aids: Creation and use in educational practice: teaching and methodical manual*. Kharkiv: Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda).
- Каплуновська, О. М., Кичата, І. І., Пацель, Ю. М., Рейпольська, О. Д. (наук. ред.). *Україна – моя Батьківщина: парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку*. Тернопіль: Мандрівець (Kaplunovska, O. M., Kychata, I. I., Patsel, Yu. M., Reipolska, O. D. (eds.). *Ukraine - my homeland: partial program of national-patriotic education of preschool children*. Ternopil: Mandrivets).
- Клименко, А. І. (2017). Використання прийомів мнемотехніки у роботі вчителя-логопеда дошкільного навчального закладу. *Таврійський вісник освіти*, 2 (58), 130-135 (Klymenko, A. I. (2017). The use of mnemonic techniques in the work of a speech therapist teacher of a preschool educational institution. *Tavria Bulletin of Education*, 2 (58), 130-135).
- Круглова, О. Г. *Комплект мнемотаблиць для вивчення віршів «Моя Україна»*. URL: <https://vseosvita.ua/library/komplekt-mnemotablic-dla-vivcenna-virsiv-moa-ukraina-558639.html> (Kruglova, O. G. *A set of mnemonic tables for studying poems "My Ukraine"*. URL: <https://vseosvita.ua/library/komplekt-mnemotablic-dla-vivcenna-virsiv-moa-ukraina-558639.html>).

Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2023–2027 роки. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text> (Strategy of national-patriotic education of children and youth for 2023–2027. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>)

Чепурний, Г. А. (2020). *Освітня мнемотехніка: навчально-методичний посібник*. Тернопіль: Мандрівець (Chepurnyi, G. A. (2020). *Educational mnemonics: teaching and methodical manual*. Ternopil: Mandrivets).

Шапар, В. Б. (2015). *Сучасний тлумачний психологічний словник*. Харків: Прапор (Shapar, V. B. (2015). *Modern explanatory psychological dictionary*. Kharkiv: Prapor).

SUMMARY

Kharkova Yevdokiia. Model of patriotic education of senior preschool children through mnemonic techniques.

The article substantiates the scientific approaches to modeling patriotic education of senior preschool children through mnemonic techniques. It is noted that in the practice of patriotic education, senior preschool children may experience difficulties in memorizing and understanding abstract concepts related to the country's history, symbols, and cultural heritage. It has been found that one of the promising tools that can help overcome these difficulties is mnemonics—a system of techniques aimed at facilitating memorization through the use of associations, imagery, diagrams, and visual cues.

The integration of mnemonic tools into patriotic education allows for the adaptation of complex information to the needs of children, making it more accessible, comprehensible, and engaging for learning. It is proved that mnemonics is not only a means of easing the memorization process but also a powerful tool for developing the cognitive and emotional abilities of senior preschool children. Its incorporation into the educational process contributes to more effective knowledge acquisition and formation of strong patriotic values in children.

The article outlines the main components of the model: basic, organizational-content, and diagnostic. The basic component reflects the societal demand—patriotically educated senior preschool children—for the realization of which specific goals and tasks are defined. The organizational-content component defines the principles of patriotic education through mnemonic techniques, thematic directions aligned with the identified components, mnemonic strategies, and pedagogical conditions for implementing the proposed model. The diagnostic component includes criteria and their indicators: orientational, cognitive, and personal, as well as levels for diagnosing the degree of patriotic education of senior preschool children (initial, sufficient, high).

The model also defines the expected outcome of its implementation—positive dynamics in the levels of patriotic education among older preschool children. According to the logic of the research, the next step involves conducting an experimental study to test the effectiveness of the developed model.

Key words: patriotic education, mnemonics, senior preschool children, development, model.